

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirmeye Yönelik Yaratıcı Drama Uygulamaları *

Metehan ÇELİK**
Filiz YURTAL***
Münire Zeren AKGÜL***

Öz: Bu araştırmanın amacı, yaratıcı drama uygulamalarıyla desteklenen eğitimin, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algısını geliştirmedeki etkisini incelemektir. Karma yöntem desenine sahip bu çalışmada, nitel ve nicel veriler birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, bir üniversitenin sınıf öğretmenliği programında son sınıfta öğrenim gören 44 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Nicel veriler, Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (TCÖÖ) ile toplanmıştır. Nitel veriler ise açık uçlu sorulardan oluşan yazılı görüş alma formu ile toplanmıştır. Nicel verilerinin analizinde parametrik olmayan istatistik analizler kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, deney grubundaki öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rolü ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Drama destekli eğitim sonrasında deney grubunun eşitlikçi cinsiyet rolü puanlarında artış, geleneksel cinsiyet rolü puanlarında ise anlamlı düzeyde azalma gözlemlenmiştir. Nitel bulgulara göre öğretmen adayları, bireylere kadın ya da erkek kimliklerinden ziyade birey olarak yaklaşılması gerektiğini, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili sorumlulukların ortak paylaşılması gerektiğini ve cinsiyet temelli ayrımcılığın önlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca eşitlik kavramının insan hakları ve özgürlüklerini yansıtan bir bakış açısıyla ele alınmasının önemine vurgu yapmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitliği, yaratıcı drama, öğretmen adayları

Creative Drama Practices to Improve Gender Equality

Abstract: The aim of this study is to examine the effectiveness of education supported by creative drama practices on improving pre-service teachers' perceptions of gender equality. This study employed a mixed-methods research design, incorporating both qualitative and quantitative data. The study group consisted of 44 senior-year pre-service teachers enrolled in the primary school teaching program at a university. Quantitative data were collected using the Socialization of Gender Roles Scale (SGNS). Qualitative data were gathered through a written form containing open-ended questions. Non-parametric statistical analyses were used for the analyze the quantitative data. The findings indicate significant differences in favor of the experimental group between the post-test scores for egalitarian and traditional gender roles. Following the drama-based training, an increase in egalitarian gender role scores and a significant decrease in traditional gender role scores were observed in the experimental group. According to the qualitative findings, pre-service teachers emphasized the importance of viewing individuals as people rather than identifying them solely by gender, sharing responsibilities related to gender roles equally, and preventing gender-based discrimination. Additionally, they highlighted the importance of addressing the concept of equality from a perspective that reflects human rights and freedoms.

Keywords: Gender equality, creative drama, pre-service teachers.

* Bu çalışma 12-17 Kasım, 2. Uluslararası ESEP Eğitim Bilimleri ve Etkili Uygulamalar Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Sorumlu Yazar Doç.Dr. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adana-Türkiye, ORCID ID - 0000-0001-7739-5571, e-posta: celmete@cu.edu.tr

***Prof.Dr. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adana-Türkiye, ORCID ID - 0000-0002-5749-4414, e-posta: fyurtal@cu.edu.tr

****Öğrt.Gör. Münire Zeren AKGÜL, Eğitim Fakültesi, Adana-Türkiye, ORCID ID - 0000-0001-6827-3054, e-posta: mzeren@cu.edu.tr

Giriş

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin yaşamlarını çok boyutlu olarak etkileyen sosyal yapıların başında gelmektedir. Kadın ve erkeklerin toplum içerisindeki konumları, görevleri ve sorumlulukları, çoğu zaman kültürel kodlar ve geleneksel inançlarla şekillenmektedir. Bireyler toplumda eş, ebeveyn, çalışan gibi rolleri üstlenerek kadın ve erkek olmayı öğrenirken, kadın ve erkekte beklenen bu davranış biçimleri tekrarlanarak sürekli hale gelir (Hyde & Delamater, 2014; Rathus vd., 2014). Toplumsal cinsiyet rolleri bireyin benliğini, ahlak anlayışını ve duyuşsal özelliklerini etkilerken sosyal kimlik, cinsel kimlik ve mesleki kimlik gibi unsurları da belirler. İnsanlar toplumsal cinsiyete dayalı olarak, içinde yaşadıkları toplumda neleri yapıp neleri yapamayacakları konusunda bilinçlenirler. Ancak bu durum, bireysel haklar açısından değerlendirildiğinde, kadın ve erkek açısından eşitsizlikleri de beraberinde getirebilir.

Geleneksel cinsiyet rolleri açısından değerlendirildiğinde erkekler, dışarıda çalışan, para kazanan ve koruyan bireyler olarak; kadınlar ise ev ve aile bakım işlerini üstlenen, ev içi sorumluluklarla tanımlanan bireyler olarak görülmüştür (Burt & Scott, 2002; Kulik & Rayyan, 2003; Lye & Waldron, 1997; Mickelson vd., 2006). Son elli yılda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarda eşitlikçi anlayışa doğru bir değişim yaşanmaktadır (Crompton & Lyonette, 2008). Bu konuda Türkiye'deki Üniversitelerdeki gençlerle yapılan araştırmalarda, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak eşitlikçi bakış açısında artışın olduğunu gözlenmektedir (Aydın vd., 2016; Daşlı, 2019; Esen vd., 2017; Karasu vd., 2017). Özellikle kadınların işgücüne katılımı bu değişimi hızlandırmıştır. Ayrıca kadının işyeri kariyeri oluşturmaya, eğitim alması yeni yaşam düzenlemelerini gerekli kılmıştır (Boehnke, 2011).

Kadınların ve erkeklerin toplumdaki faaliyetleri ve temsilinde, tartışmasız 1980'lerin başından itibaren değişimler meydana gelmekle birlikte görünüme göre bu değişiklikler, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının sürdürülmesine yol açan çeşitli psikolojik süreçlerin işlediğini, temel toplumsal cinsiyete ilişkin sosyal kategorilerin güçlü bir şekilde korunduğunu ve buna ilişkin inançları değiştirmek için yeterli olmadığını göstermektedir (Haines vd., 2016). Toplumsal cinsiyet rolleri geçmişten günümüze kadar birçok yönden değişmekle birlikte bugün bile toplumun kadın ve erkekte nasıl davranacağı konusunda beklentileri vardır (Wiencław, 2011). Türkiye'de yapılan bir araştırma toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının yaygın olduğunu, kadınların daha çok çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklarla tanımlandığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte kadınların temel toplumsal cinsiyet rollerinin ve görev alanlarının aile ve evlilik olduğu; meslek sahibi çalışan kadınların çocuklarıyla iletişim biçimlerinde problem olacağı; çalışmayan annelerin ise çocuklarıyla iletişim sorunları yaşamayacağına, şefkat dolu, sıcak bir etkileşim ağının olacağına, evde bu sorumlulukları yerine getirmesinin daha doyum sağlayıcı bir atmosfer oluşturacağına inanılmaktadır (Savaş, 2018). Erkeklerin ise ev içinde yardımcı figür olarak görülmeye devam ettiği saptanmıştır (Acar-Erdol vd., 2022).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında eğitim, temel bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Araştırmalar, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair eğitim almanın öğretmen adaylarının tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Erden, 2009; Tatar ve Emmanuel, 2001). Ayrıca okul ortamlarında, cinsiyet eşitliğini sağlamak için kişinin dini, dili, ırkı, cinsiyeti gibi olgulardan ziyade yetenekleri ve çabası dikkate alınarak farkındalık oluşturulmalıdır. Eğitimde farkındalık oluşturma yollarından biri de yaratıcı dramadır. Drama etkinlikleri çeşitli terapötik ve eğitimsel amaçları gerçekleştirmek için klinik ve okul ortamlarında kullanılmaktadır (Schattner & Courtney, 1981, as cited in Freeman vd., 2003). Drama genel olarak toplumun değerlerinin, geleneklerinin ve önyargılarının yansıtılmasını sağlayan bir yöntem olduğu vurgulanmaktadır (Okello, 2022). Alanyazında yaratıcı drama, katılımcıların yalnızca performans sergilemesi için hazırlanan bir süreç olarak değil, aksine onların gelişimini destekleyen dramatik deneyimler kazanmalarını sağlayan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Freeman vd., 2003). Yaratıcı dramanın, eğitimsel farkındalık geliştirmede etkili bir yöntem olduğu, eğitim süreçlerinde kullanılmasının bireyin kişisel ve toplumsal gelişimini desteklediği, benlik kavramını güçlendirdiği, tutarsız benlik algısını azalttığı ve rol alma becerisini geliştirdiği gözlemlenmektedir. Drama dersleri alan öğrencilerin okul etkinliklerinden daha fazla zevk aldığı, faaliyetlere katılmaya daha istekli olduğu, diğer insanlara karşı önemli ölçüde daha fazla toleranslı davrandığı, problem çözmede ve stresle başa çıkmada daha iyi oldukları belirtilmektedir (Toivanen, 2012).

Berekashvili (2012) toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı okul ortamlarının oluşmasını engellemek için eğitim stratejilerinin yeniden geliştirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu stratejiler sayesinde öğretmenlerin cinsiyete dayalı önyargılı geleneksel tutumlarının değişebileceği, cinsiyet eşitsizliğini teşvik eden ve kız öğrencilerin yeteneklerini küçümseyen eğilimlerin azalabileceği ifade edilmektedir. Öğretmenler toplumsal cinsiyet eşitliği açısından öğrencileri etkileme gücüne sahip olduğundan dolayı onların kadın erkek eşitsizliği ile ilgili algıları toplumun genel yapısını da biçimlendirme potansiyeline sahiptir.

Eğitim sisteminde ve öğretmenlerin sınıf içi tutumlarında gözlemlenen toplumsal cinsiyet kalıpları, öğrencilere erken yaşlarda belirli rollerin ve davranış biçimlerinin kazandırılmasına neden olmaktadır. Bu da bireylerin kendilerini ifade etmelerini ve farklı roller geliştirmelerini sınırlayan bir unsur hâline gelebilmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının mesleki rollerine hazırlanırken cinsiyete dayalı önyargılarının değişmesi, öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratabilir ve

öğrencilere rol model olarak onların yaşantılarında olumlu değişimler oluşturabilirler (İnceoğlu, 2011; Karakaya, 2018; Lahelma, 2011). Orr (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet inanç ve tutumlarını öğrencilere yansıtabilme eğiliminde olduğu, toplumsal cinsiyet önyargılarının kız ve erkek öğrenciler arasında eşitsizlik yaratabileceği ve bu durumun erkek öğrencileri daha fazla destekleyip cesaretlendirebileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin kadın erkek eşitsizliği ve cinsiyetlere dair öğrencilerin önyargılarını gidermeye yönelik tarafsız eğitim ortamları sunma sorumluluğu bulunmaktadır (Gray & Leith, 2004; Jordan & Follman, 1993).

Öğretmen adaylarının mesleki rollerine hazırlanırken cinsiyet eşitliği konusunda bilinç kazanmaları, ileride öğrenciler üzerinde oluşturacakları etkiyi dönüştürme potansiyeline sahip olması açısından önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bir eğitim anlayışına sahip olması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen bu tür farkındalık çalışmalarının, öğretmen yetiştirme programlarına entegre edilmesi uzun vadede toplumsal dönüşüm açısından değerli bir katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algılarını geliştirmek amacıyla yaratıcı drama yönteminden faydalanmaktır. Yaratıcı drama, katılımcıların çeşitli sosyal rollerle empati kurmalarını sağlayarak kalıplaşmış düşüncelerin sorgulanmasını mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada, yaratıcı drama uygulamaları ile desteklenen bir eğitim sürecinin, öğretmen adaylarının geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolü algılarında anlamlı bir değişim yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algısını geliştirmede yaratıcı drama uygulamalarıyla desteklenen deney grubu ile deneysel işlem yapılmayan kontrol grubunun geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleri toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Yaratıcı drama yöntemiyle toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan deney grubundaki öğretmen adaylarının drama uygulamaları sonrasında yapılan değerlendirmelerde geribildirimleri nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, yaratıcı drama uygulamalarıyla desteklenen eğitimin, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algısına etkisini incelemeyi amaçlayan, nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntemli bir çalışmadır. Araştırmada açılımlı sıralı karma desen tercih edilmiştir (Creswell & Plano Clark, 2011). İlk aşamada nicel veriler toplanmış ve değerlendirilmiş, ardından bu sonuçlar nitel verilerle desteklenerek daha derinlemesine açıklamalar yapılmıştır. Nicel boyutta öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen, nitel boyutta ise açık uçlu sorularla elde edilen katılımcı görüşlerinin analizine dayalı betimsel analiz yöntemi benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022–2023 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören toplam 44 son sınıf öğretmen adayı oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarını belirlemede seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak 22 öğretmen adayı deney grubuna, 22 öğretmen adayı da kontrol grubuna atanmıştır. Gruplara aday belirlenirken katılımcının drama deneyimine sahip olması ve çalışmaya gönüllü olarak katılması dikkate alınmıştır. Deney ve kontrol gruplarının toplumsal cinsiyet algıları açısından denk olup olmadıklarını belirlemek amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği” ön test olarak uygulanmış ve elde edilen veriler Mann-Whitney U testi analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo-1 de verilmiştir.

Tablo 1.

Eşitlikçi ve Geleneksel Cinsiyet Rolüne İlişkin ÖnTest Sonuçları

TCÖÖ	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Eşitlikçi Cinsiyet Roller	Deney	22	24.18	532.00	205.00	.38
	Kontrol	22	20.82	458.00		
Geleneksel Cinsiyet Roller	Deney	22	24.82	546.00	191.00	.23
	Kontrol	22	20.18	444.00		

Tablo 1’de görüldüğü üzere deney ve kontrol grupları arasında hem eşitlikçi cinsiyet rolü ($p=0.38>0.05$), hem de geleneksel cinsiyet rolü ($p=.23>0.05$) ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç grupların araştırma öncesinde benzer toplumsal cinsiyet algı düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Epstein tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlama çalışması Arıcı (2011) tarafından yapılan "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği" (TCOÖ) kullanılmıştır. Ölçek 19 maddeden oluşmakta olup, "Eşitlikçi Cinsiyet Roller" (5 madde) ve "Geleneksel Cinsiyet Roller" (14 madde) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Her iki alt boyuttan alınan puanlara göre kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine dair geleneksellik ve eşitlikçilik düzeyleri yorumlanmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması geleneksel ve eşitlikçi algıların arttığını göstermektedir. TCOÖ'nün Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirliği Geleneksel Cinsiyet Roller alt boyutu için .79, Eşitlikçi Cinsiyet Roller alt boyutu için ise .63 olarak belirlenmiştir. Çalışmanın nitel kısmında öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini almak için açık uçlu sorulardan oluşan Yazılı Görüş Formu hazırlanmıştır.

İşlem

Çalışma toplam 8 hafta sürmüştür; her hafta toplam 3 saat olmak üzere 24 saat atölye çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada atölye oturumlarının planlanmasında toplumsal cinsiyet ile ilgili güncel alanyazın esas alınmıştır. Uygulamalarda doğaçlama, rol oynama, rol kartları, telefon, dedikodu halkası, donuk imge vb. yaratıcı drama tekniklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca materyal olarak fotoğraf, dergi ve gazete haberleri, müzik aletlerinden de (tahta kaşık, darbuka, davul, zil vb.) yararlanılmıştır. Atölye planları yaratıcı drama konusunda eğitimli uzmanlarca hazırlanmıştır. Atölyelerde 1) ısınma ve hazırlık, 2) canlandırma, 3) değerlendirme (Adıgüzel, 2010) olmak üzere üç aşamalı bir süreç izlenmiştir. Her aşamanın amaçlarına uygun olarak oyunlar oynatılmış, canlandırmada amaçlara uygun doğaçlamalar yaptırılmış ve değerlendirme aşamasında ise sürece ilişkin duygular paylaşılarak soru-cevaplar alınmış ve konu tartışılmıştır. Uygulamanın başında ve sonunda katılımcılara ölçme araçları uygulanmıştır. Atölye planı, toplumsal cinsiyet bilincini geliştirmeye yönelik hazırlanmış ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Yaratıcı Drama Atölye Konuları ve Kazanımları

Hafta	Konu	Kazanımlar
1	Cinsiyet	Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet aralarındaki farkı anlar Kadınlığa, erkeklığe ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını farkına varır
2	Cinsiyetçilik ve sorun çözme	Katılımcıların kendi sorunları üzerinde düşünmesini sağlar. Sorunlara farklı bakış açıları geliştirir.
3	Toplumsal Cinsiyet	Toplumsal cinsiyet hakkında bilgi sahibi olur Kendi toplumsal cinsiyet rollerinin farkına varır. Kadınların ve erkeklerin toplumsal rollerinin oluş sürecini kavrar.
4	Toplumda kadına ait cinsiyet rolleri	Kadınların toplumdaki rollerini, statülerini ve kendilerine karşı oluşturulan kalıp yargıları fark eder
5	Kadın Hakları	Çalışma yaşamında kadınların karşılaştıkları engelleri kavrar. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünü anlar.
6	Görsel ve yazılı medyada toplumsal cinsiyet	Kitle iletişim araçlarında kullanılan kadın imgesinin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl etkilediğinin farkına varır. Kitle iletişim araçlarıyla oluşturulan kadınlık imajını farkına varır.
7	Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmede Toplumsal Cinsiyet Algısı	Anne babasının kendi üzerindeki toplumsal cinsiyet etkisini anlar. Ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına nasıl davrandıklarını fark etme.
8	Sosyal yaşamda ve çalışma hayatında kadın	Özel alan- kamusal alan arasındaki ayrımı fark eder. Kamusal alanda kadına yönelik engellemeleri farkederek

Örnek Oturum Süreci (Hafta 2: Cinsiyetçilik ve sorun çözme)

Isınma ve hazırlık çalışmaları: Öğretmen adaylarının dikkat ve motivasyonlarını artırmak ve kaynaşmalarını sağlamak amacıyla grup bir çember oluşturur, havada el ele tutuşurlar. Bir ebe çemberin ortasına geçer. Ebenin amacı çemberin dışına çıkmaktır. Çemberi oluşturanlar ebe yaklaşıncı ellerini aşağıya indirerek geçmesini engeller. Ebe hangi iki kişinin ortasından geçerse, o iki kişiden biri ebe olur. Bu süreç bir süre devam ettirilerek ısınma aşaması tamamlanır ve ardından düğüm oluşturma etkinliğine geçilir. Etkinlikte dört kişilik gruplar oluşturulur. Karşılıklı durulur, karşıdakilerle sağ el, yanındakiyle sol el tutuşturulur. Bu durumda çember olmaya çalışılır. Gruplar altılı olarak bu işlemi yapar. Sekizli olarak da yapılmaya çalışılır. Tempolu bir müzik eşliğinde lider bir katılımcının elinden tutar, elini tuttuğu bir kişi de bir başkasını tutar. Herkes el ele tutuşana kadar devam eder. Lider kolların altından, üstünden geçerek bir düğüm oluşturur (Lider belli bir süre sonra kenara çekilir). Lider gruptan düğümü çözümlerini ister. Sonra ara değerlendirmeye geçilir ve "düğümünden kurtulurken neler yaşadınız?, kurtulmak için nasıl bir yol izlediniz?, sorun nedir?, kendi sorunlarımızı nasıl çözüyoruz?" gibi soruları sorarak görüşleri alınır ve aşama sonlandırılır.

Canlandırma aşaması: Geleneksel ya da eşitlikçi cinsiyet yaklaşımlarının farkında olma, ayrımcılıkla ilgili konular üzerinde düşünme ve sorunlara farklı bakış açıları geliştirme amacıyla, “izin vermiyorum” konulu doğaçlama yaptırılır. Katılımcılar, A ve B olarak ikiye ayrılır. Gruplardan A’lar “izin vermiyorum” diyerek doğaçlamaya başlarlar. B’lerin vereceği cevaba göre süreç ilerler. Doğaçlamalar eşzamanlı başlar ve liderin yönergesiyle çalışma biter. Gruplar teker teker doğaçlamalarını sunarlar. Sonra B’ler “izin vermiyorum” diye başlar ve A’ların cevabına göre doğaçlamalar eş zamanlı olarak devam eder. Liderin yönergesiyle çalışma biter ve gruplar doğaçlamalarını sırayla sunarlar.

Değerlendirme aşaması: Lider katılımcılara birer kâğıt ve kalem vererek yapılan çalışma ile ilgili duygu ve düşüncelerini yazmalarını ister ve yazılan duygu ve düşüncelerden sonra kâğıtlar toplanarak çalışma sonlandırılır.

Veri Analizi

İstatistiksel analizlerde, veri setinin küçük örneklem boyutuna sahip olması ($n < 30$) ve normallik koşullarının karşılanmaması sebebiyle non-parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır (Can, 2013; Cohen ve Manion, 1994). Çalışma kapsamında, deneysel ve kontrol gruplarına ait ön test ve son test ölçümleri arasındaki istatistiksel farklılıklar Mann-Whitney U testi aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin dağılım özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmış olup, sınırlı örneklem büyüklüğü ($n=22$) dikkate alınarak Shapiro-Wilk test sonuçları temel alınmıştır (Razali & Wah, 2011).

Nitel veriler ise betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analizde alıntılara dair görüş eklemek (katılımcıların ifadeleri, davranışları vb.) mümkün olduğundan (Ekiz;2009), bu çalışmada direk alıntılara yer verilerek yapılan betimlemelerin kapsamı genişletilebilmiştir. Katılımcılardan elde edilen metinler kodlanmış ve yazılı metinler araştırmacılar tarafından cinsiyet dikkate alınarak Kadın (K1, K2...) ve Erkek (E1, E2...) biçiminde kodlanmıştır. Katılımcıların yazılı cevapları dikkatle incelenerek iki ana tema belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının ifadelerinin bütünlüğü ve ifade biçimlerinin özgünlüğü dikkate alınarak betimsel değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sorularına bağlı olarak elde edilen nicel ve nitel verilerin analizine yer verilmiştir. Bulgular, "Nicel Bulgular" ve "Nitel Bulgular" olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

Nicel Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algısını geliştirmede yaratıcı drama uygulamaları ile desteklenen deney grubu ile deneysel işlem yapılmayan kontrol grubunun eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rolleri puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen veriler Mann Whitney U testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Deney ve Kontrol Gruplarının Eşitlikçi ve Geleneksel Cinsiyet Rollerine Sontest Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

TCOÖ Alt Boyutları	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Eşitlikçi cinsiyet rolü	Deney	22	30,82	678,00	59,00	.000
	Kontrol	22	14,18	312,00		
Geleneksel cinsiyet rolü	Deney	22	14,16	311,50	58,50	.000
	Kontrol	22	30,84	678,50		

Tablo 2’de görüldüğü üzere, eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyutunda deney grubunun sıra ortalaması kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksektir ($U=59,00$, $p<.05$). Bu durum, yaratıcı drama uygulamalarının öğretmen adaylarının eşitlikçi cinsiyet rolleri algısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Aynı şekilde, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutunda ise deney grubunun sıra ortalaması daha düşük bulunmuş ($U=58,50$, $p<.05$), bu da geleneksel cinsiyet rolleri algısında azalma olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, yaratıcı drama uygulamalarının öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarında olumlu yönde anlamlı bir değişim yarattığını ortaya koymaktadır.

Nitel Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusunda yaratıcı drama uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bu amaçla uygulama sonrasında katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiş, alınan yazılı cevaplar betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda iki ana tema ortaya çıkmıştır: 1) Toplumsal Cinsiyet Algısı, 2) Kadın-Erkek Eşitliği.

1) Toplumsal Cinsiyet Algısı Teması

Bu tema altında katılımcılar hem evde hem de iş yaşamında cinsiyete dair ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerektiğini, ev ve iş hayatındaki sorumlulukları yerine getirmede geleneksel cinsiyet rollerini geride bırakıp, sorumlulukların ortak paylaşılması gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcı ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

K-1: “Bu çalışma sonucunda kadın erkek eşitsizliğine karşı olduğumu daha iyi farkettim, toplumun yüklediği geleneksel rolleri bırakarak, iyi bir insan olmaya çalışmalıyız bunu gördüm.”

K-2: “İnsanlara kadın-erkek olarak değil de birey olarak bakılması ve hayata dair yerine getirilmesi gereken görevlerde (evi geçindirme, ev işlerini yapma, çocuk bakımı vs.) ayrımcı yaklaşımın olması gerektiğini düşünüyorum.”

K-3: “Bireye cinsiyet bakımından değil insan olma açısından yaklaşılmalı, toplumun ön yargılarını kırmak için gerekli çalışmalar yapılmalı ve kadınların buna öncülük etmesi gerekmekte, kadın eşitsizlik yaratan rollere karşı çıkmalı ve hakkını arayabilmelidir böylece eşit konuma gelebilir.”

K-4: Aslında tüm bireylerin artık bu elbiseyi yırtmanın vaktinin geldiğini, korku ve çekingenliğin ortaya koyduğu yaşamın doğru olmadığını en azından bu çalışmalarla birlikte cinsiyet algısını biraz daha yıkmaya başladığımızı söyleyebilirim.”

2) Kadın-Erkek Eşitliği Teması

Katılımcılar, kadın erkek rollerine dair eşitlikle ilgili düşüncelerini açıklarken, kadın ve erkek eşitliğini savunarak, insanlara kadın ve erkek olarak değil de birey olarak bakılması gerektiği, kadının eşitsizliklere karşı hakkını arayabilmesi ve toplumun cinsiyete dair önyargılarını kırması gerektiği konusunda ortak ifadeler belirterek farkındalıklarını arttırdıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Örnek ifadeler:

K-1: “Toplumsal cinsiyet evde, okulda her yerde eşit olmalı, ben evde iş yapıyorsam erkek kardeşlerim de yapmalı bu şekilde adil olacağını eşitsizliğin ortadan kalktığını düşünüyorum.”

K-2: Toplumsal cinsiyet kavramına kişisel olarak daha farklı eşitlikçi bakmaktayım artık, bu kültürün bir parçası olarak insan yaşamını bireysel biçimde düzenleyebilir bunu daha iyi fark ettim, ayrıca daha önce eşitlikçi düşündüğümü sanırdım ama kendimin kadın-erkek eşitliği konusunda çokta eşitlikçi bir düşünce yapısına sahip olmadığımı fark ettim.

K-3: “Bu çalışmayla birlikte haklarımı özel yaşamımda daha fazla savunmam gerektiğini, ev işleri, çocuk bakımı, para kazanma vb. gibi konularda eşit ve adil davranılmasının insan ilişkilerini daha yapıcı hale getirebilir daha iyi fark etmiş oldum.”

K-4: “Daha önce kızlar evden okula okuldan eve ya da kızlar okutulmaz görüşü varken artık kızların okutulup iş sahibi olması meslek sahibi olması gibi konularda kız ya da erkek olsun herkesin meslek açısından da eşit olmasını düşünüyorum.”

K-5: “İleride öğretmenlik yaşamımda toplumsal cinsiyet kavramını ayrımcılık gözetmeden kız ve erkek öğrencilerime eşit davranacağım.”

Bu bulgular yaratıcı drama yönteminin, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıklarını artırmada etkili olduğunu ve algılarında dönüşüm sağladığını göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri algısında yaratıcı drama uygulamaları sonrasında anlamlı değişimler gözlemlenmiştir. Deney grubundaki öğretmen adaylarının eşitlikçi cinsiyet rolü puanlarında artış, geleneksel cinsiyet rolü puanlarında ise azalma olması, yaratıcı drama yönteminin toplumsal cinsiyet eşitliği algısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının geleneksel yaklaşımlardan uzaklaşarak daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiklerine işaret etmektedir. Bu sonuçlar daha önce yapılan çalışmalarla da örtüşmektedir. Esen vd. (2017), Özen (2018), Swales (2010) ve Uzun ve arkadaşları (2017), toplumsal cinsiyet algısına yönelik verilen eğitimlerin bireylerin tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Ülker ve Tanrıseven (2019) de yaratıcı drama uygulamalarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olumlu tutumlar geliştirdiğini göstermiştir. Öğretmenlerin öğrencilere model oldukları düşünüldüğünde, bu bulgular öğretmenlerde toplumsal cinsiyet farkındalığının önemli olduğunu yansıtmaktadır. Bu konuda öğretmenlerin cinsiyet eşitsizliğine dair tutumları olduğunu ifade eden çalışmalar da söz konusudur (Aslan, 2011; Caldarella vd., 2009; Chapman, 2002). Özellikle eğitim öğretim kurumlarında öğretmenlerin cinsiyetçi önyargılarla yaklaşımları öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumsuz etkileyebilir (Slater, 2003; Tatar & Emmanuel, 2001). Bu bağlamda, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının eşitlikçi yaklaşımları teşvik eden bir anlayışı benimsemesi ve bu konuda aktif sorumluluk üstlenmesi beklenmektedir (Hayat & Walton, 2013).

Araştırmanın nitel bulguları da öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarında önemli bir farkındalık kazandıklarını ortaya koymuştur. Katılımcılar, kadın ve erkeklere birey temelli yaklaşılması gerektiğini, sorumlulukların cinsiyet temelli

değil ortak biçimde paylaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, kadın ve erkek arasındaki süregelen eşitsizliklerin daha net fark edildiği ve bu konuda bireysel dönüşüm yaşadıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte kadın erkek arasında süregelen eşitsizliğin devam ettiği yapılan bu çalışmayla daha iyi fark edildiği saptanmış ve kendi hayatlarında değişime dair bir farkındalık kazandıkları gözlenmiştir. Bu bulgular, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, cinsiyet rollerinin eşitlikçi bir tutuma dönüşmesi açısından okullarda buna yönelik müfredatının ve öğretmen tutumlarının büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir. Duffy vd., (2001) öğretmenler arasında cinsiyet temelli yaklaşımlarda kültürel değerlerin etkili olduğunu ve eşitsizliklerin sürdüğünü belirtmiştir. Öcal Yüceol (2016) gelişmekte olan toplumlarda bireylerin bir yandan içinde yaşadıkları kültürün geleneksel öğretileriyle yetiştirildiklerini diğer yandan toplumda eğitim, bilinçlendirme aktiviteleri gibi çalışmalarla geleneksel cinsiyet rollerinin değiştiğini ve bireyler arasındaki eşitlik anlayışının giderek yaygınlaştığını ifade etmiştir. Pınar vd. (2008) tarafından yapılan araştırmada da üniversite öğrencilerin kültürel öğretilerinde var olan kadına ve erkeğe yönelik algılarının çok katı bir yapıda olmayıp esnek bir yapıya sahip olduğunu, ancak geleneksel cinsiyet rollerinin etkisinin de devam ettiğini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre özellikle okul ortamlarında gerek öğrencilere gerekse öğretmenlere yapılacak uygulama ağırlıklı psiko-eğitim ve drama temelli eğitimlerin farklı bakış açıları oluşturabileceğini ve olumlu katkılar sağlayabileceği söylenebilir. Ayrıca alanyazına göre drama eğitiminin, geleneksel cinsiyet rollerine dayalı beklentilerinin azaltılmasında ve öz güven düzeylerinin artırılmasında etkili olduğu (Hayat & Walton, 2013; Little & Tolbert, 2018; Zimmermann & Keynton, 2021) vurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet inşa edilen bir kavram olduğu için özellikle bireyi şekillendirmede temel bir unsur olan öğretmenlerin bu konudaki farkındalıklarının olması özel bir öneme sahiptir (Starr & Simpkins 2021). İlgili çalışmalar dikkate alındığında toplumsal cinsiyet öğretileriyle ilgili olumsuz durumların eğitim düzeyi fark etmesizin devam ettiği dikkati çekerken, özellikle eğitim aracılığı ile gerek yapılan seminer ve uygulamalı aktivitelerle de olumlu bakış açısının da oluşturulabileceği gözlenmektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, yaratıcı drama uygulamalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Öğretmen adaylarının, yaratıcı drama uygulamalarıyla desteklenen eğitim sürecinde gelenekçi cinsiyet rollerinden uzaklaşarak daha eşitlikçi bir bakış açısı geliştirdikleri gözlenmiştir. Elde edilen nicel ve nitel veriler, öğretmenlik mesleğini sürdürecek bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha duyarlı hale gelmelerinin mümkün olduğunu ve bu süreçte yaratıcı drama uygulamalarının etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu konuda yapılacak gelecek araştırmalarda, farklı yaş grupları ve öğretmen branşları üzerinde de çalışarak bulguların genellenebilirliği artırılabilir. Ayrıca öğretmenlerin rol model olması ve toplumun gelecek nesillerini şekillendirmesi açısından önemli olduğu dikkate alındığında, hizmet öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği algısı oluşturmak için lisans programlarına yaratıcı drama modülleri eklenebilir.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Araştırmanın etik kurul izni Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 03.02.2022 tarih, E.311592 sayılı kararı ile alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırmacılar, çalışmanın tüm aşamalarında etik ilkelere uygun hareket etmiş ve araştırmanın yürütülmesi sürecinde herhangi bir kişi, kurum veya kuruluşla maddi ya da manevi çıkar ilişkisi içerisine girmemiştir.

Katkıda Bulunanlar

Bu çalışmada yer alan yazarların her biri araştırmanın farklı aşamalarında katkı sağlamıştır. Birinci yazar %40, ikinci yazar %30, üçüncü yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

Finansal Destek

Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınıp alınmadığı burada belirtilmelidir. (Makale yayına kabul edildikten sonra eklenir).

Kaynakça

- Acar-Erdol, T., Bostancıoğlu, A., & Gözütok, F. D. (2022). Gender equality perceptions of preservice teachers: are they ready to teach it?. *Social Psychology of Education*, 25(4), 793-818. <https://doi.org/10.1007/s11218-022-09712-8>
- Adıgüzel, H. Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama*. Naturel Yayınevi.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş* (Tez No: 308446). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Aslan, G. (2011). Gender perceptions of preservice teachers. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 3(2), 241-254. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/257368>
- Aydın, M., Bekar, E. Ö., Gören, Ş. Y., & Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455842>
- Berekashvili, N. (2012). The role of gender-biased perceptions in teacher-student interaction. *Psychology of language and communication*, 16(1), 39-51. DOI: 10.2478/v10057-012-0004-x
- Boehnke, M. (2011). Gender role attitudes around the globe: Egalitarian vs. traditional views. *Asian Journal Of Social Science*, 39(1), 57-74. <https://doi.org/10.1163/156853111X554438>
- Burt K.B., & Scott J. (2002) Parent and adolescent gender role attitudes in 1990s Great Britain. *Sex Roles*, 46(7/8), 239–245. <https://doi.org/10.1023/A:1019919331967>
- Caldarella, P., Shatzer R. H., Richardson, M. J. Shen, J., Zhang, N. & Zhang, C. (2009). The impact of gender on chinese elementary school teachers' perceptions of student behavior problems. *New Horizons in Education*, 57(2), 17-31. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ860822.pdf>
- Can, A. (2013). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (I. baskı). Pegem Akademi.
- Chapman, A. (2002). Gender biases in education. Retrieved from <http://www.edchange.org/multicultural/papers/genderbias.html> July 11, 2025.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Research methods in education* (4nd ed.). Routledge.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Sage Publications.
- Crompton, R., & Lyonette, C. (2008) Who does the housework? The division of labour within the home. In A. Park., J. Curtice., K. Thomson., M. Phillips., M. Johnson., & E. Clery (Eds), *British social attitudes (24th report)* (pp 53–80). Sage. <https://dx.doi.org/10.4135/9781849208697.n3>
- Daşlı, Y. (2019). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 364-385. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.129>
- Duffy, J., Warren, K., & Walsh, M. (2001) Classroom interactions: Gender of teacher, gender of student, and classroom subject. *Sex Roles*, 45, 579–593. <https://doi.org/10.1023/A:1014892408105>
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Erden, F. T. (2009). A course on gender equity in education: Does it affect gender role attitudes of preservice teachers? *Teaching and teacher education*, 25(3), 409-414. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.11.001>
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M., & Demirci, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 8(1), 46-63. <https://scispace.com/pdf/universite-ogrencilerinde-toplumsal-cinsiyet-algisinin-16j9i4azjx.pdf>
- Freeman, G. D., Sullivan, K., & Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *The Journal of Educational Research*, 96(3), 131-138. <https://doi.org/10.1080/00220670309598801>
- Gray, C. & Leith, H. (2004). Perpetuating gender stereotypes in the classroom: A teacher perspective. *Educational Studies*, 30(1), 3-17. <https://doi.org/10.1080/0305569032000159705>
- Haines, E. L., Deaux, K., & Lofaro, N. (2016). The times they are a-changing... or are they not? A comparison of gender stereotypes, 1983–2014. *Psychology of Women Quarterly*, 40(3), 353-363. <https://doi.org/10.1177/0361684316634081>
- Hayat, K., & Walton, S. (2013). Delivering equality and diversity training within a university setting through drama-based training. *Journal of Psychological Issues in Organizational Culture*, 3(S1), 290-305. <https://doi.org/10.1002/jpoc.21096>

- Hyde, J., & DeLamater, J. (2014). *Understanding human sexuality* (12th Edition). McGraw-Hill Higher Education.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum, algı ve iletişim [Attitudes, perceptions, and communication]*. Ekinoks Yayıncılık
- Jordan, W.R., & Follman, J.M. (1993). *Using technology to improve teaching and learning*. Hot topics: Usable research. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 355 930)
- Karakaya, H. (2018). Bir iktidar aracı olarak kadın hayatında şiddet [Violence as a tool of power in women's life]. In Y. Kubar, & H. Karakaya (Eds.), *Toplumsal cinsiyet algısına ekonomik ve sosyolojik bir bakış [An economic and sociological approach to gender perceptions]* (pp. 85–131). Gazi Kitabevi.
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., ve Çelik, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.303098>
- Kulik L., & Rayyan F (2003) Spousal relations and well-being: a comparative analysis of Jewish and Arab dual-earner families in Israel. *Journal Community Psychology*, 31(1):57–73. <https://doi.org/10.1002/jcop.10035>
- Lahelma, E. (2011). Gender awareness in Finnish teacher education: an impossible mission?. *Education Inquiry*, 2(2), 263-276. <https://doi.org/10.3402/edui.v2i2.21979>
- Little, S. D., & Tolbert, L. V. A. (2018). The problem with Black boys: Race, gender, and discipline in Christian and private elementary schools. *Christian Education Journal Research on Educational Ministry*, 15(3), 408–421. <https://doi.org/10.1177/0739891318805760>
- Lye D.N., & Waldron I. (1997) Attitudes toward cohabitation, family, and gender roles: relationships to values and political ideology. *Sociological Perspectives*, 40(2), 199–225. <https://doi.org/10.2307/1389522>
- Mickelson, K. D., Claffey, S. T., & Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex roles*, 55(1), 73-82. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9061-8>
- Okello, W. K. (2022). “[Existing] while Black”: Race, gender, and the surveillance of blackness. *Educational Studies*, 58(2), 250–266. <https://doi.org/10.1080/00131946.2022.2051029>
- Orr, A. R. (2020). *Pre-service teachers' gender beliefs in relation to their beliefs about children's mistakes* (Unpublished masters thesis). Educational Psychology University of Alberta.
- Öcal Yüceol, S.E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Tez No: 441119). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi].
- Özen, F. (2018). Investigation of the Experiences of Classroom Teacher Candidates in the Reconstruction of Gender Role: A Case Study in Turkey. *Journal of Education and Training Studies*, 6(8), 29-43. <https://doi.org/10.11114/jets.v6i8.3211>
- Pınar, G., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47–57. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88563>
- Rathus, S. A., Nevid, J. S., & Fichner-Rathus, L. (1993). *Human sexuality: In a world of diversity*. Allyn and Bacon.
- Razali, N. M., & Wah, Y. B. (2011). Power comparisons of Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Anderson-Darling tests. *Journal of Statistical Modeling and Analytics*, 2(1), 21-33. <https://www.nbi.dk/~petersen/Teaching/Stat2017/Power Comparisons of Shapiro-Wilk Kolmogorov-Smirn.pdf>
- Savaş, G. (2018). Türkiye’de yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(2) 101-121. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/598843>
- Slater, L. M. (2003). *Gender bias in elementary schools: An examination of teacher attitudes* [Undergraduate Thesis, Miami University].
- Starr, C. R., & Simpkins, S. D. (2021). High school students' math and science gender stereotypes: Relations with their STEM outcomes and socializers' stereotypes. *Social Psychology of Education*, 24(1), 273-298. <https://doi.org/10.1007/s11218-021-09611-4>
- Swales, R. (2010). How to get the best out of dramabased training. *Industrial and Commercial Training*, 42(5), 260–264. <https://doi.org/10.1108/00197851011057555>
- Tatar, M., & Emmanuel, G. (2001). Teachers' perceptions of their students' gender roles. *The Journal of Educational Research*, 94(4), 215-224. <https://doi.org/10.1080/00220670109598755>

- Toivanen, T. (2012). Drama Education in the Finnish School System: Past, Present and Future. Eds. Niemi, H. , Toom, A. and Kallioniemi, A. *Miracle of Education The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools*, 227-236. Sense Publishers.
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Şafak Uzun, A., & Erdem, E. (2017). The effect of education on gender perception and gender role attitudes: An experimental study. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4354/2134>
- Ülker, F., ve Tanrıseven, İ. (2019). Yaratıcı dramının ergenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu üzerindeki etkisi. *Journal of Advanced Education Studies*, 1(1), 53-67. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/727159>
- Wienclaw, R. (2011). *Sociology reference: guide gender roles and equality*. Salem Press. Retrieved from Press.<https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2020-01/Salem%20Press%2C%20Gender%20Roles%20%26%20Equality%20%282011%29.pdf>
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zimmermann, C. R., & Keynton, R. (2021). When to call home?: The intersection of race and gender and teacher communication with parents in first grade. *Race, Ethnicity and Education*, 27(2), 193–212. <https://doi.org/10.1080/13613324.2021.1890567>

Extended Abstract / Genişletilmiş Özet

Introduction

Gender roles are among the social structures that influence individuals' lives in a multifaceted way. The behaviors of men and women who make up societies are shaped by the society they live in. As individuals assume roles such as spouse, parent, or employee, they learn what it means to be a man or a woman, and the behaviors expected from men and women become habitual through repetition (Hyde & Delamater, 2014; Rathus, Nevid & Fichner-Rathus, 2014). While gender roles affect an individual's sense of self, moral understanding, and emotional characteristics, they also determine elements such as social identity, sexual identity, and professional identity. Education is considered a crucial factor in consciously establishing gender equality for both women and men. Indeed, there is evidence showing that education on gender equality has a significant impact on the attitudes of pre-service teachers, helping them develop more positive attitudes toward gender-related issues (Erden, 2009; Tatar and Emmanuel, 2001). Furthermore, in school settings, awareness of gender equality should be raised by focusing on individuals' abilities and efforts rather than their religion, language, race, or gender. One method of raising awareness in education is through creative drama. Drama activities are used in clinical and educational settings to achieve various therapeutic and educational objectives (Schattner & Courtney, 1981, as cited in Freeman, Sullivan & Fulton, 2003). Drama is generally emphasized as a method that reflects the values, traditions, and prejudices of society (Okello, 2022). In the literature, creative drama is defined not merely as a process prepared for participants to perform, but as a method that allows them to gain dramatic experiences that support their personal development (Freeman vd., 2003). Creative drama appears to be an effective method for developing educational awareness. The use of drama in educational processes supports both personal and social development, while also strengthening the concept of self, reducing inconsistent self-perception, and improving role-taking skills. It has been observed that students who take drama courses enjoy school activities more, are more willing to participate in activities, show significantly greater tolerance toward others, and perform better in problem-solving and coping with stress (Toivanen, 2012).

Berekashvili (2012) emphasizes the importance of redeveloping educational strategies to prevent the formation of school environments based on gender inequality. It is stated that through these strategies, teachers' traditionally biased attitudes based on gender can change, and tendencies that promote gender inequality or diminish the abilities of female students may decrease. Research shows that it is crucial for the biases and related attitudes of teachers and pre-service teachers to change during their teacher training programs, as these can significantly influence the beliefs and attitudes of their students once they begin teaching. Since teachers have the power to influence students in terms of gender equality, their perceptions of gender inequality also hold the potential to shape the overall structure of society. During the educational process, teachers who recognize the importance of the relationship between gender inequality and gender differences are also able to identify this connection in both their professional and personal lives. Moreover, by serving as role models, they can create positive changes in their students' lives (İnceoğlu, 2011; Lahelma, 2011; Karakaya, 2018). A study conducted by Orr (2020) found that pre-service teachers tend to reflect their gender-related beliefs and attitudes onto students, that gender-based biases can create inequalities between female and male students, and that such biases may lead to male students receiving more support and encouragement. Furthermore, teachers have the responsibility to provide neutral educational environments aimed at eliminating students' gender-based prejudices and misconceptions about gender inequality (Gray and Leith, 2004; Jordan and Follman, 1993). In this study, creative drama—an effective method in education—was used to raise awareness about perceptions of gender equality. The main goal of the study is to improve the perceptions of pre-service teachers through creative drama practices designed to promote gender equality. In line with this goal, the study seeks to answer the following questions:

1. Is there a significant difference in the mean scores of traditional and egalitarian gender roles between the experimental group, which was supported by creative drama practices to improve pre-service teachers' perception of gender equality, and the control group, which did not undergo any experimental procedure?
2. What are the feedback and evaluations of the pre-service teachers in the experimental group who received gender equality education through the creative drama method after participating in the drama activities?

Method

This research is a mixed-methods study that utilizes both qualitative and quantitative data to examine the effect of the creative drama method on improving pre-service teachers' perception of gender equality. In order to better interpret the quantitative results, an explanatory sequential mixed-method design was employed (Creswell & Plano Clark, 2011), whereby the quantitative data were supported with qualitative data. The study group of the research consists of 44 senior-year pre-service teachers enrolled in the classroom teaching program of a university during the second semester

of the 2022–2023 academic year. Using a random sampling method, 22 pre-service teachers were assigned to the experimental group and 22 to the control group. In the study, the Socialization of Gender Roles Scale (SGNS), originally developed by Epstein and adapted into Turkish by Arıcı (2011), was used. The Socialization of Gender Roles Scale (SGRS) consists of 19 items and includes two sub-dimensions related to gender roles. The "Egalitarian Gender Roles" sub-dimension contains five items, while the "Traditional Gender Roles" sub-dimension consists of 14 items. In the qualitative part of the study, an open-ended written response form was developed to collect the views of pre-service teachers regarding gender roles. The data collected through the scale were analyzed using a data analysis software. Non-parametric statistical analyses were used for the quantitative data of the study. The qualitative data of the study were analyzed using descriptive analysis.

Findings, Discussion and Conclusion

The first question of the study aimed to determine whether there was a significant difference between the mean scores of traditional and egalitarian gender roles of the experimental group, supported by creative drama applications, and the control group, which did not receive the experimental intervention. According to the results, a decrease in participants' perception of traditional gender roles and an increase in their perception of egalitarian gender roles were observed after the experimental implementation, leading to the conclusion that the intervention was effective. The second research question investigated the opinions of teacher candidates who participated in the creative drama activities regarding gender roles. For this purpose, after the drama workshops, the teacher candidates were asked to respond in writing to the open-ended questions provided in the survey. Analysis of the written responses revealed two main themes: perception of gender and gender equality. Participants, while expressing their thoughts on the theme of gender perception, emphasized the need to eliminate gender-based discrimination both at home and in the workplace, highlighting that traditional gender roles should be left behind and responsibilities in domestic and professional life should be shared equally. Participants, while expressing their thoughts on gender equality regarding male and female roles, stated that they have increased their awareness by commonly emphasizing the importance of viewing people not as men or women but as individuals, advocating for gender equality, the need for women to stand up for their rights against inequalities, and the necessity of breaking societal gender-based prejudices.

This result indicates that the teacher candidates moved away from traditional approaches and showed positive development. Previous studies have demonstrated the positive effects of education aimed at gender perception (Esen vd., 2017; Özen, 2018; Swales, 2010; Uzun vd., 2017). Especially in educational institutions, teachers are described as the primary source shaping students, and it is noted that teachers' gender-biased prejudices towards students negatively affect learning (Slater, 2003; Tatar & Emmanuel, 2001). Higher education institutions responsible for teacher training are expected to increasingly prioritize egalitarian approaches and diversity issues, take responsibility, and be accountable (Hayat & Walton, 2013). Today, especially in developed countries, it is emphasized that curricula and teacher attitudes in schools play a significant role in transforming gender roles into an egalitarian approach. However, inequalities and differences in how male and female students are treated by teachers still exist, which is largely related to cultural values (Duffy, Warren, Walsh, 2001). Based on these results, it can be said that psycho-educational and drama-based training activities, especially in school environments for both students and teachers, can foster different perspectives and provide positive contributions. Moreover, according to the literature, drama education is emphasized as effective in reducing expectations based on traditional gender roles and increasing self-confidence levels (Hayat & Walton, 2013; Little & Tolbert, 2018; Zimmermann & Keynton, 2021). Since gender is a socially constructed concept, it is particularly important that teachers, as a fundamental element in shaping individuals, have awareness on this issue (Starr and Simpkins, 2021). The findings indicate that individuals practicing the teaching profession can become more sensitive to gender equality issues, and educational methods such as creative drama can play a beneficial role in this process. Therefore, supporting and expanding such practices in educational institutions will contribute to strengthening the understanding of gender equality in the future.